

**UTVECKLINGEN AV MUNTliga ÖVNINGAR I TRE
LÄROBÖCKER I SVENSKA - FRÅN 1980-TALET TILL 2020-
TALET**

Sara Torikka
Magisteravhandling
Svenska språket
Institutionen för språk- och
kommunikationsstudier
Jyväskylä universitet
Våren 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Sara Torikka	
Työn nimi Utvecklingen av muntliga övningar i tre läroböcker i svenska – från 1980-talet till 2020-talet	
Oppiaine Ruotsi	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 34+1
Ohjaaja Harry Lönnroth	
Tiivistelmä Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää miten suulliset tehtävät ovat kehittyneet ruotsin kielen oppikirjoissa 1980-luvulta 2020-luvulle. Tarkoituksena oli myös selvittää millainen painoarvo suullisella kielitaidolla on näissä kolmessa oppikirjassa. Aineistoni koostuu tehtäväkirjoista <i>Nya vindar 7</i> , <i>Klick 7</i> ja <i>Trampolin 3</i> , jotka on julkaistu eri vuosikymmenillä ja näin ollen noudattavat myös eri aikakausien opetussuunnitelmia. Tutkin ja analysoin oppikirjoja käyttäen laadullista sisällönanalyysia. Tutkimukseni tulokset osoittivat, että suullisen kielitaidon harjoittelua painotetaan eniten vuoden 2020 oppikirjassa, kun taas vähiten suullista kielitaitoa painotti vuoden 2003 oppikirja. Suullisen kielitaidon painotus ei siis kehity välttämättä lineaarisesti vuosien saatossa. Vuoden 2020 oppikirja sisältää monipuolisemmin suullista kielitaitoa kehittäviä tehtäviä. Suullisten tehtävien sisällöt ovat kehittyneet vastaamaan tämän päivän tilanteita sekä aiheita. Ääntämisen harjoittelu jäi jokaisessa oppikirjassa melko vähäiseksi verrattuna suullisten tehtävien esiintyvyyteen.	
Asiasanat Muntliga övningar, muntlig språkfärdighet, läroböcker, utveckling, svenska språket, läraoboksanalys	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto, JYX	
Muuta tietoja	

TABELLER

TABELL 1. Materialet

TABELL 2. Målsättningar för muntlig språkfärdighet i *Nya vindar 7*

TABELL 3. Målsättningar för muntlig språkfärdighet i *Klick 7*

TABELL 4. Målsättningar för muntlig språkfärdighet i *Trampolin 3*

TABELL 5. Målsättningar för muntlig språkfärdighet i 2014 års läroplan

FIGURER

FIGUR 1. Andelen av muntliga övningar i *Nya vindar 7*

FIGUR 2. Andelen av muntliga övningar i *Klick 7*

FIGUR 3. Andelen av muntliga övningar i *Trampolin 3*

FIGUR 4. Övningstyperna och antalen i materialet

BILDER

BILD 1. Exempel på en berättande övning

BILD 2. Exempel på en funktionell övning

BILD 3. Exempel på en komplex övning

BILD 4. Exempel på en samtalsövning

BILD 5. Exempel på en affärsdiskussionsövning

BILD 6. Exempel på en ämnesöverskridande övning

BILD 7. Exempel på en dialogövning

BILD 8. Fonetisk övning enligt *Nya Vindar 7*

BILD 9. Fonetisk övning enligt *Klick 7*

BILD 10. Fonetisk övning enligt *Trampolin 3*

INNEHÅLL

1	INLEDNING	1
2	GENOMFÖRANDE AV STUDIEN	3
2.1	Syfte	3
2.2	Material	4
2.2.1	Nya vindar 7	4
2.2.2	Klick 7	6
2.2.3	Trampolin 3	7
2.3	Metod.....	8
3	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	10
3.1	Muntlig språkfärdighet.....	10
3.2	Muntlig övning	11
3.3	Muntlig språkfärdighet enligt läroplaner	12
3.3.1	1985 års läroplan	12
3.3.2	2004 års läroplan	13
3.3.3	2014 års läroplan	13
3.4	Lärobokens roll i undervisningen	15
3.5	Tidigare forskning	16
4	ANALYS OCH RESULTAT	18
4.1	Andelen av muntliga övningar i läroböckerna	18
4.2	Övningstyperna i materialet	21
4.3	Utvecklingen av innehållet.....	25
4.3.1	Ämnesområden.....	25
4.3.2	Språk och fonetiskt uttal.....	28
4.3.3	Strukturer.....	31
5	SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	32

LITTERATUR

BILAGOR

1 INLEDNING

För att kunna något språk måste man behärska både muntligt och skriftligt språk. När en person lär sig sitt första språk är det vanligtvis muntligt språk, varigenom efter detta lärs skriftligt språk. I språkundervisningen är situationen oftast motsatt och huvudvikten är oftast i skriftliga språkfärdigheter. Språkundervisningen har redan länge varit lärobokscentrerad och läroböckerna har betonat mer skriftligt än muntligt språk. Detta kan vara orsaken till att den skriftliga språkfärdigheten har dominerat den muntliga språkfärdigheten i skolvärlden. (Tergujeff & Kautonen 2019: 12.) Muntlig språkfärdighet började förekomma i läroböckerna först efter andra världskriget (Dufva & Mäntylä 2017: 105). Före detta betonade man mestadels bara skriftliga kunskaper.

De muntliga färdigheternas betydelse har trots allt ökat under åren. Förr har de skriftliga färdigheterna uppskattad mer till exempel i arbetslivet medan i dagens värld betonas muntliga färdigheter i högre grad. Världens globalisering och människornas rörlighet påverkar betoningen. Numera är det alldeles vanligt att kunna använda många olika språk, både skriftligt och muntligt, i olika situationer. Dessa kunskaper, vid sidan av många andra färdigheter, övas i skolvärlden.

Utbildningsstyrelsen ansvarar för grunderna för läroplanen i olika skolnivåer. Läroplanen kommer att förnyas periodvis så att kunskaperna som föruttsätts av eleven skulle motsvara framtidens behov. Grunderna för läroplanen stakar ut i hög grad hurdan undervisningen ska vara och vilka kunskaper som måste läras. (GLGU 2014: 9.) Detta betyder att läraren ska ta i beaktande läroplanen, men har också själv rätt att lyfta fram innehåll hen tycker är viktiga. Läraren får själv välja hurdant läromaterial hen använder och vilka läroböcker hen vill använda i sin undervisning.

Läromaterialet utvecklas oftast enligt läroplanen och i skolvärlden gynnas läroböcker som följer den senaste läroplanen. Då innehåller läroböckerna i allmänhet sådana övningar som utvecklar kunskaper som eleverna troligen behöver i framtiden. Förr fanns det bara tryckta läroböcker medan numera finns det också läroböcker i digital form. I regel är de här två läroböckerna identiska gällande innehållet, men den

digitala läroboken kan också innehålla sådant material som inte är genomförbar i den tryckta läroboken, såsom videor eller ljudfiler.

Finska läroböcker i främmande språk har undersökts tidigare och det finns undersökningar om ämnet. Till exempel Elomaa (2009) har undersökt läroböckernas teoretiska och metodiska bakgrund, Salo (2006) har behandlat läroplanens och läroböckers relation, och Lähdesmäki (2004; 2007) har undersökt läroböcker ur genreforskningens synvinkel. Det finns också undersökningar om hurdan roll grammatiken spelar i läroböckerna och i vilken ordning undervisas grammatiken. Läroböckerna har också analyserats mycket i kandidat- och magisteravhandlingar. (Dufva & Mäntylä 2017: 101–102.) Trots allt finns det en brist på forskningsfältet med fokus på utvecklingen av muntliga övningar i svenska läroböcker. Min studie kommer att skilja sig från andra läroboksstudier med att beskriva utvecklingen av muntliga övningar i svenska språkets läroböcker från 1980-talet till i dag. Jag kartlägger hurdan roll muntliga övningar spelar i läroböckerna och hur innehållet i muntliga övningar har förändrats.

Den här studien handlar om hur de muntliga övningarna har utvecklats under fyrtio år och har andelen av muntliga övningar i läroböcker ändrats. Jag är intresserad av att veta hurdana skillnader det finns i tre läroböcker som publicerats under olika årtionden gällande de muntliga övningarna. Med begreppet *muntlig övning* avser jag sådana övningar där eleverna får öva sina muntliga språkfärdigheter på svenska. Dessa övningar kan innehålla olika slags anvisningar och ha olika strukturer. Jag kommer att definiera begreppet *muntlig övning* i avsnitt 3.1.

Den här studien omfattar 5 kapitel. I kapitel 2 behandlas genomförande av studien, det vill säga syfte, material och metod. Kapitel 3 behandlar studiens teoretiska utgångspunkter såsom viktiga begrepp och tidigare studier gällande temat. I kapitel 4 analyserar och presenterar jag studiens resultat. Till sist sammanfattar jag studiens centrala innehåll (kapitel 5).

2 GENOMFÖRANDE AV STUDIEN

I det här kapitlet kommer jag att presentera genomförande av studien. Jag börjar med att presentera syftet med studien och redogöra för mina forskningsfrågor. Sedan presenterar jag materialet som används i studien och metoden för att genomföra analysen.

2.1 Syfte

Syftet med min magisteravhandling är att redogöra för hur muntliga övningar i svenska läroböcker har utvecklats från 1980-talet till 2020-talet. Jag kartlägger också hur rollen av muntlig språkfärdighet ökat från 1980-talet. Jag kommer att granska temat med hjälp av följande forskningsfrågor:

1. Hur har muntliga övningar utvecklats under åren?
2. Hurdan roll spelar muntlig språkfärdighet i *Nya vindar 7*, *Klick 7* och *Trampolin 3*?

Med dessa forskningsfrågor kommer jag att belysa hur övning av muntlig språkfärdighet har förändrats under tiden. Med den första forskningsfrågan syftar jag till att klargöra hur innehållet i läroböckerna har utvecklats gällande muntliga övningar. Med den andra forskningsfrågan syftar jag till att observera hur förekomsten av muntliga övningar har förändrats. För att nå studiens syfte ska jag granska tre läroböcker från olika årtionden och jämföra dem med varandra.

2.2 Material

Materialet i min studie består av tre läroböcker: *Nya vindar 7* (1985), *Klick 7* (2004) och *Trampolin 3* (2014). Läroböckerna är riktade för begynnande elever i B1-svenskan. De är utgivna på olika årtionden och på grund av detta följer de också olika läroplaner. Materialet i min studie består sammanlagt av 752 sidor. Jag har bett om tillåtelse att få använda dessa läroböcker som material i min studie. Materialet presenteras sammanfattningsvis i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Materialet

Titel	Läroplan	Förlag	Utgivningsår	Författar
<i>Nya vindar 7, arbetsbok</i>	1985	WSOY	1988	Liljeström, Ulla
<i>Klick 7, övningar</i>	2004	WSOY	2003	Ahokas, Marjatta
<i>Trampolin 3</i>	2014	Otava	2020	Blom, Anna; Friis, Mikaela; Liukkala, Sari; Mommo, Sari & Vesa, Sari

Av dessa läroböcker består materialet i min studie och jag presenterar materialet mer exakt i underavsnitten. I analysen använder jag begreppet *lärobok* av alla läroböcker oavsett bokens korrekta namn, till exempel *Nya vindar 7, arbetsbok* kallas sedan till lärobok. Med att använda bara ett begrepp av alla böcker blir analysen tydligare för läsaren.

2.2.1 Nya vindar 7

Nya vindar 7 är en läroboksserie som är utgiven 1988 av WSOY och den följer 1985 års läroplan. Läroboksserien föreligger i tryckt form och innehåller olika delar, såsom *övningsbok*, *textbok*, *transparang* osv. I den här studien granskar jag inte hela läroboksserien utan bara övningsboken. Övningsboken består av 287 sidor.

Enligt övningsboken följer *Nya vindar 7* den tidens läroplan. I instruktionen läggs fram att i bokens övningar övas mångsidigt språkkunskapens olika delområden. Det finns massor av övningar därav läraren kan välja lämpliga övningar till lärogruppen. Instruktionen lägger fram att flera av övningarna kan göras både muntligt och skriftligt. Författaren har kategoriserat vilka kunskaper som övningarna utvecklar. Kategorierna är *inspelningsövning*, *övning av textförståelse*, *övning av talproduktion*,

pararbeta, övning av talförståelse, skriftlig övning och övning till om du har tid. (Nya vindar 7: 6-7.)

Målsättningarna i övningsboken var angett utförligt. Målsättningarna för muntlig språkfärdighet presenteras i tabell 2 nedan. Den andra kolumnen innehåller min översättning av den vidstående målsättningen.

Tabell 2. Målsättningar för muntlig språkfärdighet i *Nya Vindar 7*

Målsättningar	Min översättning
Opit tervehtimään ja esittelemään (Nya Vindar 7: 11).	Du lär dig hälsa och presentera.
Opit kertomaan itsestäsi ja ilmaisemaan kellonaikoja (Nya Vindar 7: 19).	Du lär dig berätta om dig själv och uttrycka klockslag.
Opit pyytämään ja tarjoamaan ruokapöydässä (Nya Vindar 7: 30).	Du lär dig be och erbjuda vid matbordet.
Opit keskustelemaan puhelimessa (Nya Vindar 7: 37).	Du lär dig att tala i telefon.
Opit kysymään ja nimeämään esineitä (Nya Vindar 7: 58).	Du lär dig fråga och namnge ting.
Opit kertomaan säästä ja mieltymyksistäsi (Nya Vindar 7: 112).	Du lär dig berätta om vädret och dina förkärleken.
Opit kysymään hintoja (Nya Vindar 7: 123).	Du lär dig fråga pris.
Opit asioimaan kaupassa ja postissa (Nya Vindar 7: 131).	Du lär dig handla i butiken och posten.
Opit ehdottelemaan ja suostuttelemaan (Nya Vindar 7: 160).	Du lär dig föreslå och övertala.
Opit pyytämään ja tarjoamaan kohteliaasti (Nya Vindar 7: 171).	Du lär dig be och erbjuda artigt.
Opit kertomaan tuntemuksistasi (Nya Vindar 7: 180).	Du lär dig berätta om dina känslor.
Opit kuvaamaan ulkonäköä (Nya Vindar 7: 210).	Du lär dig beskriva utseende.
Opit tiedustelemaan vointia (Nya Vindar 7: 224).	Du lär dig fråga mående.

Dessa är de målsättningar som *Nya vindar 7* övningsboken nämner gällande den muntliga språkfärdigheten. Innehållsförteckningen tar inte hänsyn till svenska språkets uttal. I början av boken finns det inga iakttagelser om fonetiska övningar.

2.2.2 Klick 7

Klick 7 är också en tryckt läroboksserie och den är utgiven år 2003 av WSOY. Den här läroboksserien följer 2004 års läroplan och innehåller en *text-* och *övningsbok, prov* och *lärmaterial*. Från denna läroboksserie granskar jag också bara övningsboken. Övningsboken består av 233 sidor.

Den här övningsboken inte innehåller några förord eller instruktioner gällande bokens användning. Övningsboken uppräknar kommunikativa målsättningar till inläringen i innehållsförteckningen. Målsättningarna för muntlig språkfärdighet presenteras i tabell 3 nedan. Den andra kolumnen innehåller min översättning av den vidstående målsättningen.

Tabell 3. Målsättningar för muntlig språkfärdighet i *Klick 7*

Målsättningar	Min översättning
Näin tervehdit, vaihdat kuulumisia, esittelet itsesi (Klick 7: 4)	Så här hälsar du, utbyter nyheter med varandra , presenterar dig själv
Näin ilmaiset tyytyväisyyttä (Klick 7: 4)	Så här uttrycker du tillfredsställelse
Näin esittelet kaverisi (Klick 7: 4)	Så här presenterar du din kompis
Näin kerrot missä asut (Klick 7: 4)	Så här berättar du var du bor
Näin pahoittelet (Klick 7: 4)	Så här beklagar du
Näin toivotat hyvää viikonloppua (Klick 7: 5)	Så här önskar du trevlig helg
Näin sovit tapaamisesta (Klick 7: 5)	Så här kommer du överens om ett sammträffande
Näin onnittelet, pyydät apua (Klick 7: 5)	Så här gratulerar du, ber du om hjälp
Näin selviät lipunostosta (Klick 7: 5)	Så här klarar du om biljettköpet
Näin kieltäydyt (Klick 7: 5)	Så här tackar du nej

Dessa är målsättningarna för den muntliga språkfärdigheten i Klick 7 övningsbok. Boken nämner inte några målsättningar gällande fonetiskt uttal. I början av boken finns det kategorisering av övningstyper och deras symboler. Kategorisering är följande: *inriktningsövning, berätta textens innehåll på svenska enligt fingervisning, muntlig parövning, hörförståelse, sång, skriv egen tillämpning av texten, repetera grammatik och kolla vad du kan* (Klick 7: 3).

2.2.3 Trampolin 3

Trampolin 3 är en lärobok som är utgiven 2020 av förlagsbolag Otava och den följer 2014 års läroplan. *Trampolin 3* är en av de nyaste läroböckerna i svenska språket och skiljer sig från *Nya vindar 7* och *Klick 7* med att serien är i både digital och tryckt form. Läroboken innehåller texterna och övningarna i samma bok och innehållet mellan tryck och digital bok är för det mesta identiska. Den digitala läroboken innehåller trots allt digitala övningar, såsom *inspelningar, videor och interaktiva övningar* som den tryckta boken inte innehåller. På grund av detta analyserar jag den digitala versionen av denna lärobok eftersom den är en modern lärobok. *Trampolin 3*-läroboken består av 232 sidor.

Denna lärobok inte innehåller några förord gällande bokens användning men Otavas nätsida berättar att boken innehåller fyra stycken och i varje stycke nämns olika målsättningar (<https://oppimisenpalvelut.otava.fi/>, 17.4.2023). Varje stycke innehåller delar kallad *temaord, lexikon, text, grammatik, tillämpnings* och *fördjupnings övningar, repeteringsövningar* samt *självvärdering* och *kulturhopp*.

Målsättningarna i läroboken var angett utförligt. Målsättningarna för muntlig språkfärdighet presenteras i tabell 4 nedan. Den andra kolumnen innehåller min översättning av den vidstående målsättningen.

Tabell 4. Målsättningar för muntlig språkfärdighet i *Trampolin 3*

Målsättningar	Min översättning
opit tervehtimään ja hyvästelemään ruotsiksi (Trampolin 3: 21)	du lär dig hälsa och säga adjö på svenska
opit kertomaan nimesi, ikäsi, asuinpaikkasi ja vointisi (Trampolin 3: 21)	du lär dig berätta ditt namn, ålder, hemvist och mående
opit kysymään toisen nimeä, ikää, asuinpaikkaa ja vointia (Trampolin 3: 21)	du lär dig fråga namn, ålder, hemvist och mående
harjoittelet kirjainyhdistelmän ck ääntämistä (Trampolin 3: 21)	du övar uttalet av bokstavskombination ck
opit kertomaan ruotsiksi omasta perheestäsi (Trampolin 3: 45)	du lär dig berätta om din familj på svenska

harjoittelet kirjaimen o ääntämistä (Trampolin 3: 45)	du övar uttalet av bokstaven o
opit kertomaan ruotsiksi omasta harrastuksestasi (Trampolin 3: 69)	du lär dig berätta om din hobby på svenska
harjoittelet kirjaimen k ääntämistä (Trampolin 3: 69)	du övar uttalet av bokstaven k
harjoittelijat kirjaimen å ääntämistä (Trampolin 3: 95)	du övar uttalet av bokstaven å
opit kertomaan ruotsiksi vapaa-ajastasi (Trampolin 3: 121)	du lär dig berätta om din fritid på svenska
harjoittelet kirjaimen u ääntämistä (Trampolin 3: 121)	du övar uttalet av bokstaven u
opit kertomaan ruotsiksi koulusta ja oppiaineista (Trampolin 3: 147)	du lär dig berätta om skola och skolämnen på svenska
opit kysymään ja kertomaan, paljonko kello on (Trampolin 3: 147)	du lär dig fråga och berätta vad klockan är
harjoittelet kirjaimen g ääntämistä (Trampolin 3: 147)	du övar uttalet av bokstaven g
opit kertomaan omasta pukeutumistyylistäsi ruotsiksi (Trampolin 3: 171)	du lär dig berätta om din klädstil
harjoittelet kirjainten e ja ä ääntämistä (Trampolin 3: 171)	du övar uttalet av bokstäver e och ä

Dessa är de nämna målsättningarna som *Trampolin 3* ger till eleven för den muntliga språkfärdigheten. *Trampolin 3* nämner många målsättningar för den muntliga språkfärdigheten och tar också hänsyn till övningen av uttalet av vissa bokstäver.

2.3 Metod

I det här avsnittet presenterar jag metoden som jag använder i studien. Denna studie utnyttjar kvalitativ innehållsanalys med kvantitativa drag. Jag använder den kvalitativa innehållsanalysen för att analysera innehållet i läroböckerna och muntliga övningarna. Kvantitativa drag använder jag för att få numerärt data av de muntliga övningarna och på det sättet kan mäta hurdan roll de muntliga övningarna spelar i läroböckerna. Jag anser att det är viktigt att använda både kvalitativa och kvantitativa drag för att få en bred helhetsbild av utvecklingen av muntliga övningar.

Enligt Tuomi och Sarajärvi (2018: 103) är innehållsanalys en grundläggande analysmetod som kan användas i varje kvalitativ studie. Innehållsanalys kan bevaras som en enskild metod men också som en vid teoretisk ram (ibid.). Med att använda innehållsanalys som en enskild metod kan man analysera olika dokument systematiskt och objektivt (Tuomi & Sarajärvi 2018: 117). Enligt Tuomi och Sarajärvi (ibid.) kan dokumentet vara vad som helst som är i skriftlig form. I min studie verkar läroböckerna som dokument. Innehållsanalys är en del av textanalys och med den söker man hurdan betydelse texten har (ibid.). För att kunna analysera texten använder jag materialbaserad innehållsanalys. Materialbaserad innehållsanalys består av tre moment: 1) materialets reducering, 2) materialets gruppering och 3) skapande av teoretiska begrepp (Tuomi & Sarajärvi 2018: 122). Med dessa moment analyserar jag läroböckerna och kan dra slutsatser av ämnet.

För att få kvantitativt data använder jag systematisk observation som kvantitativt drag i denna studie. Med systematisk observation kan jag iaktta hur många muntliga övningar finns i läroböckerna. För att kunna analysera materialet enligt denna metod måste man framställa ett observationsschema (Vilkkä 2015: 96). Bilaga 1 omfattar observationsschemat som jag använder för att analysera materialet.

3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I det här kapitlet redovisar jag de teoretiska utgångspunkterna för denna studie och definierar centrala begrepp. Jag börjar med att definiera de viktigaste begreppen gällande min studie; *mundlig språkfärdighet* (avsnitt 3.1) och *mundlig övning* (avsnitt 3.2). Efter att jag har definierat begreppen granskar jag hur den muntliga språkfärdigheten förekommer i de läroplanerna som är viktiga gällande min studie (avsnitt 3.3). Sedan kommer jag att behandla lärobokens roll i undervisningen (avsnitt 3.4) och till slut beskriver jag tidigare studier inom ämnet (avsnitt 3.5).

3.1 Muntlig språkfärdighet

Enligt Tergujeff och Kautonen (2019: 12) syftar man med begreppet muntlig språkfärdighet vanligen till lärandet av talat språk i det andra eller främmande språket. Muntlig språkfärdighet anknyts starkt till Canales och Swains (1980) teori av kommunikativ kompetens. I denna modell indelas den muntliga språkfärdigheten i tre delar: språklig, sociolingvistisk och strategisk kompetens (Canal & Swain 1980: 28).

Den språkliga kompetensen innehåller lexikala, syntaktiska, morfologiska och fonologiska färdigheter, det vill säga ordförråd, förmåga att bilda ord och meningar samt artikulation. De fonologiska färdigheterna skiljer den muntliga framställningen av den skriftliga produktionen. Den sociolingvistiska kompetensen innebär att behärska de sociokulturella användningsreglerna och diskursreglerna i det språk som lärs in, det vill säga att kunna uppföra sig och använda sådant språk som passar i situationen. (Tergujeff & Kautonen 2019: 13.) Däremot innebär den strategiska kompetensen både verbala och somatiska kommunikationsstrategier som används för att kompensera för kommunikationsavbrott på grund av otillräckliga kunskaper

(Canal & Swain 1980: 30). Också i talspråket (jämfört med teckenspråket) är kroppsspråket såsom gester och miner betydelsefulla (Tergujeff & Kautonen 2019: 13).

Den europeiska referensramen lyfter också fram olika delområden gällande den muntliga språkfärdigheten. I allmänhet avspeglar den europeiska referensramen mångsidigt bild av kommunikativ språkfärdighet. Denna bild innehåller språkfärdighetens språkliga, sociolingvistiska och pragmatiska sidor. I referensramen har muntlig produktion och muntlig interaktion skiljts till egna delar av språkfärdighet. Centrala målsättningar i muntlig språkfärdighet enligt referensramen är felfrihet, interaktion och koherens. I referensramen nämns också flytande och tydligt tal och vikten av uttalet. (Tergujeff & Kautonen 2019: 14.) Dessa är också olika delar av muntlig språkfärdighet.

Den muntliga språkfärdigheten har inte definierats särskilt noggrant enligt grunderna för läroplanen. Grunderna för läroplanen nämner trots allt förmågan att interagera, tolka texter och producera texter i inlärningsmålen. Nuförtiden används i grunderna för läroplanen begrepp som *multilitteracitet* och *mångsidig kompetens*. (Tergujeff & Kautonen 2019: 13.) Jag kartlägger synen av den muntlig språkfärdigheten i läroplanerna i avsnitt 3.3.

3.2 Muntlig övning

Med begreppet *muntlig övning* syftar jag till en sådan övning där eleven måste använda och träna sina muntliga språkfärdigheter. Dock måste man i övningen använda och träna målspråket, det vill säga svenska. Strukturerna i de muntliga övningarna kan vara små och enkla, såsom *lyssna och säg efter*, eller krävande och stora, där eleven måste kunna använda språket autonomt till exempel utan hjälpfraser.

En muntlig övning kan innehålla övningar om olika muntliga språkfärdigheter. Det kan vara till exempel uttal i främmande språk eller hantering av prosodi. Det kan vara också inläring av ordförråd eller sätt att tala i olika situationer. Övningen kan innehålla till exempel hur man tvekar, upprepar eller förkortar ord i talet (Dufva & Mäntylä 2017: 100–101.)

Det spelar alltså ingen roll hur muntligheten syns eller förekommer i övningen. Övning av den muntliga språkfärdigheten kan också vara en del av en *flerdelad övning*, det vill säga en övning som innehåller olika delar såsom *a*, *b* och *c* -delar. Övningen kan innehålla många olika instruktioner där eleven får öva på olika färdigheter, till exempel *lyssna och säg efter*-övningstypen är ett bra exempel på en sådan uppgift. I uppgiften kräver man färdigheter i lyssnandet men också i muntligheten.

3.3 Muntlig språkfärdighet enligt läroplaner

I detta avsnitt granskar jag hur den muntliga språkfärdigheten förekommer i läroplaner i B1-svenska. Jag tar hänsyn till tre läroplaner från åren 1985, 2004 och 2014. Dessa tre läroplaner är viktiga gällande min studie och hjälper mig att förstå läroböckernas innehåll och de muntliga färdigheternas betydelse under den valda tiden. 2014 års läroplan är den nyaste läroplanen för den grundläggande utbildningen. Denna läroplan togs i bruk i årskurser 1–6 från och med 2016 läsår (Utbildningsstyrelsen 2023).

GGL, det vill säga grunderna för grundskolans läroplan, och GLGU, med andra ord grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, är begrepp som motsvarar samma verksamhet, men från olika årtionden. GGL och GLGU är nationella föreskrifter som Utbildningsstyrelsen fastställer och som styr hur den lokala läroplanen görs upp (Utbildningsstyrelse 2023). GGL och GLGU beskriver alltså vilka kunskaper man ska läras i olika ämnen och uppsätter målen för inläringen.

Materialet i min studie följer läroplaner som är publicerade åren 1985, 2004 och 2014. Jag anser att det är viktigt att granska vilken roll de muntliga övningarna spelar i dessa läroplaner eftersom läroplanen har påverkat läroböckerna mycket. Dock kan i läroböckerna betonas också sådana saker som läroboksförfattarna tycker är viktiga. Jag granskar varje läroplan åt gången och börjar från den äldsta läroplanen, det vill säga 1985 års läroplan.

3.3.1 1985 års läroplan

Enligt GGL (1985) är målet med språkfostran att utveckla elevens kunskap och vilja att använda språket i olika sammanhang och avsikter. Eleven ska lära sig sakligt och lämpligt språk enligt situationen. (GGL 1985: 85.) Inlärningsmålet med B1-språket är att ge eleven en användbar och nödvändig språkfärdighet (GGL 1985: 86). För att nå dessa mål ska eleven få kunskaper om språkets olika uppgifter och dess betydelser samt strukturer. Enligt dessa instruktioner lär eleverna sig lämpligt språk. Trots allt nämns i läroplanen att språket lärs bäst med att interagera. (GGL 1985: 85.)

I GGL (1985) lyfts alltså fram den muntliga språkfärdigheten. Läroplanen beskriver den muntliga språkfärdighetens roll i undervisningen noggrant. Språkundervisningen bör inledas med enkla kommunikationsuppgifter och i början ska språkanvändningen vara för det mesta muntligt. Språkundervisningen ska fästa mycket uppmärksamhet på rätt uttal. (GGL 1985: 89.)

Läroplanen nämner kommunikationsuppgifter som ska inkluderas i undervisningen. Kommunikationsuppgifterna är indelat i fyra delar: social interaktion, styrning av verksamhet, att uttrycka åsikter, attityder och känslor samt

inhämtande och förmedling av information. I varje kommunikationsuppgift ingår många kunskaper som ska behärskas efter grundskolan. (GGL 1985: 87-88.) Läroplanen nämner också exakta språkanvändningssituationer som ska övas på språklektionen. Dessa är till exempel förtroliga och formella samtalssituationer samt sakliga och enkelriktade kommunikationssituationer (GGL 1985: 89).

Läroplanen betonar också vikten av uttalet i undervisningen. Undervisningen ska syfta till att eleven tillägnar sig ett naturligt och utmärkt uttal, betoning, rytm samt intonation i svenska språket. Läroplanen nämner att elever bör få höra den infödda talarens väl uttalade språk. (GGL 1985: 91-92.)

3.3.2 2004 års läroplan

Enligt 2004 års läroplan ska undervisningen i svenska ge eleven färdigheter för interaktion och samarbete med den svenskspråkiga befolkningen i vårt land samt för nordiskt samarbete. En uppgift är att vänja eleven vid att använda sina språkkunskaper. (GLGU 2004: 118.)

GLGU (2004) lyfter också fram den muntliga språkfärdigheten och anger målsättningen för undervisningen i svenska språket. Den allmänna målsättningen är att uppnå grundläggande kunskaper i svenska som är inriktade på muntlig interaktion. Undervisningen ska främja också utvecklingen av elevens interkulturella handlingsförmåga. (GLGU 2004: 123.)

Enligt års läroplan borde eleven kunna berätta grundläggande fakta om sig själv och om sin omgivning. Eleven borde också kunna kommunicera i enkla och vardagliga situationer, vid behov med stöd av talpartners hjälp. Läroplanen lyfter fram också kunskapen att kunna kommunicera med företrädare för den svenska kulturen i vardagliga situationer på ett naturligt sätt enligt den svenska kulturen. Centralt innehåll i läroplanen är närmiljön och dess personer, saker och funktioner såsom hem, familj och vänner. Också hobbyer, fritid, resande, skola, boende, shopping, användning av offentliga tjänster och de nordiska länderna är centralt innehåll i årskurserna 7-9. (GLGU 2004: 123-124.)

I läroplanen nämns också några kommunikationsstrategier. En kommunikationsstrategi gällande muntlig språkfärdighet är att eleven borde ha kunskap för att kunna kompensera sin bristande språkfärdighet med ett ungefärligt uttryck. Eleven borde också kunna använda vissa uttryck som är typiska för det muntliga samspelet, det vill säga uttryck såsom inleda och avsluta ett anförande, ta emot och hålla ett anförande och ge feedback. (GLGU 2004: 124.)

3.3.3 2014 års läroplan

Enligt den senaste läroplanen GLGU (2014) är målet att eleven får mångsidig kompetens i språket. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av

kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Denna innebär också förmåga att eleven använder sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Den mångsidiga kompetensen innehåller sju delområden och dessa delområden har flera beröringspunkter med varandra. Kompetenserna är: *förmåga att tänka och lära sig (K1), kulturell och kommunikativ kompetens (K2), vardagskompetens (K3), multilitteracitet (K4), digital kompetens (K5), arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6) och förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7).* (eGrunder 2023.) I flera av dessa områden ingår muntlighet på något sätt.

2014 års läroplan lyfts också fram den muntliga språkfärdigheten. Enligt GLGU (2014: 197) är utgångspunkten för skolans språkundervisning i att använda språket i olika situationer och sammanhang. De konkreta målen som nämns i läroplanen (GLGU 2014: 217) för muntlig språkfärdighet presenteras i tabell 5 nedan. Den andra kolumnen innehåller min översättning av den vidstående målsättningen.

Tabell 5. Målsättningar för muntlig språkfärdighet i 2014 års läroplan

Målsättning	Min översättning
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita (GLGU 2014: 217)	M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monelaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta (GLGU 2014: 217)	M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia (GLGU 2014: 217)	M7 handleda eleven att öva sig olika artighetsfraser
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista (GLGU 2014: 217.)	M9 erbjuda eleven många situationer att öva sig att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

De här målen kombineras med den mångsidiga kompetensens *multilitteracitet (K4)* och innehållsområdet *växande språkkunskap (I3): förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter.* Enligt innehållsområdet *I3* ska eleven få öva många olika interaktionssituationer och lära sig de viktigaste fonetiska tecken som

avviker från finskan och deras naturliga uttal. Läroplanen nämner därtill att svenska språket ska användas alltid det är möjligt. (GLGU 2014: 217–218.)

3.4 Lärobokens roll i undervisningen

Finländska läroböcker har långa traditioner. Förr i världen, före grundskolan skapades, förnyades läroböckerna mycket sällan. Om något ändrades i boken var det i allmänhet pärmen och utseendet. (Hiidenmaa, Löytönen & Ruuska 2017: 7.) Grundskolereformen år 1970 tvingades förnya läroböckerna och författarna började skapa också bokserier som innehöll utöver egentliga läroboken också extra material, såsom *övningsbok*, *ordlistor*, *prov*, *modellsvar* och *lärarhandledning*. Före 1990-talet kontrollerade myndigheterna att läroböckerna svarade den tidens läroplan. Efter detta har läroböckernas författare haft fria händer att skapa sådana läroböcker som de tycker är nyttiga. (Hiidenmaa, Löytönen & Ruuska 2017: 10–11.) Läroböckerna behöver alltså inte heller i dag grunda sig på tidens läroplan. Användning av läroböckerna är inte nödvändigt och undervisningen behöver alltså inte stödja sig på någon viss lärobok. Läraren får själv välja vad och hur hen undervisar så länge undervisningen följer läroplanen (Sitra 2015: 7; Ylipuranen 2018: 7). Läroplanen tycks vanligen vara läroböckernas kompass men läroböckerna motsvarar inte direkt läroplanen.

Läroböckerna tycks trots allt vara en av de mest märkvärdigast undervisningsmaterial (Tergujeff 2019: 85). Det är inte konstigt eftersom läroböckerna innehåller så mycket färdigt material och olika arbetssätt att användning av en lärobok underlättar lärarens arbete märkbart. Det är lätt när största delen av nödvändiga informationen finns samlad på ett ställe. Många lärare använder och följer hellre läroboken än att de skulle själva planera kursplanen (Nelson 2006: 17–18). Detta förstärker lärobokens roll i undervisningen.

Trots att skolvärlden har digitaliserats, har rollen av läroboken dock inte försvagats. Tvärtom har användningen av läroböcker ökat i några ämnen, till exempel matematik, främmande språk och modersmål. (Ekonoja 2014: 70). Läroböckerna har särskilt varit en oskiljaktig del av språkundervisningen. Skolvärldens digitalisering, funktionalitet och fenomenbaserat undervisning har dock försvagat användningen av läroboken (Tergujeff 2019: 85–86) men läroboken är trots allt en av de centralaste sakerna gällande språkundervisning. Det är och har varit vanligt att läsåret och enskilda lektioner går framåt enligt läroboken (Dufva & Mäntylä 2017: 99). Detta kallas lärobokscentrerad undervisning och den har fått mycket kritik under åren. Den lärobokscentrerade inläringen främjar inte den äkta kommunikationsfärdigheten och inte heller inlärarens eget aktörskap (Dufva & Mäntylä 2017: 99).

3.5 Tidigare forskning

I detta avsnitt beskriver jag de tidigare studier som handlar om ämnen i min studie, det vill säga muntlig språkfärdighet och muntliga övningar i läroböckerna. Muntlig språkfärdighet har undersökts mycket ända från kandidatavhandlingar till doktorsavhandlingar. Förekomsten av muntliga övningar i läroböckerna har undersökts mest i kandidatavhandlingar eller avhandlingar pro gradu (se Kulmala 2013, Pihlajamäki & Tarvainen 2017, Luoto 2020). I dessa avhandlingar kartlägger man förekomsten av muntliga övningar och hur de speglas till grunderna för läroplanen. Det finns olika studier där utvecklingen av läroboken har undersökts från olika synvinklar. Ingen av dessa studier tar dock hänsyn till utvecklingen av muntliga övningar i läroböckerna i språk.

Heinonen (2020) undersökte i sin doktorsavhandling hur förståeligt finlandssvenskar och rikssvenska lyssnare tycker att svenska uttalas av en finsktalande gymnasist. Hon analyserade vilka uttalsdrag som påverkade förståelighetsbedömningen och hur de funktioner som var viktiga gällande förförståeligheten skiljer sig från måluttalet. Heinonen tillämpade också resultaten av sin forskning på uttalsuppgifter i svenska gymnasieläroböcker och tog reda på hur uttal och förståelighet beaktas i dem. Metoden som Heinonen använde i sin avhandling var *mixed methods*, det vill säga kvantitativa och kvalitativa metoder. Hon använde både metoder i förståelseforskning och fonetisk forskning. Vid undersökningen av läroböckerna använde Heinonen kvalitativ innehållsanalys. Hon analyserade tio läroböcker i B1-svenska. Resultaten av hennes undersökning visar att finlandssvenska och rikssvenska lyssnare tycker att uttalandet av svenska av en finsktalande gymnasist var i genomsnitt förståeligt men åhöraren måste koncentrera sig väldigt noggrant för att förstå allt. Läroböckernas uttalsövningar koncentrerade sig för det mesta på ljud- och ordnivån. Uttal övades med att lyssna och upprepa ord.

Karjala (2003) undersökte i sin doktorsavhandling hurdan bild läroböckerna i svenska ger till skolungdomar om Sverige. Han kartlade hurdana medel läroböckerna använder för att berätta om Sverige och dess folk samt hurdan information läroböckerna ger om Sverige. Han ville också ta reda på hurdan attityd författarna har mot Sveriges kultur och varför de har beskrivit kulturen. Undersökningsmaterialet bestod av fyrtio läroböcker riktade till läroverks- eller grundskoleelever från 1960-talet till 2000-talet. Metoden som användes i undersökningen var en strategi för gradvis minskning av kvantitativ innehållsanalys. Karjala sammanfattade läroböckernas berättelser och bilder för att få en abstrakt bild av kulturen. Resultaten av hans undersökning visar hur läroböckernas kulturella innehåll ökas och blir mer autentiska. I läroböckerna som var riktade till läroverkselever fanns mindre illustrationer och pragmatiska minialoger än i läroböckerna som var riktade till

grundskoleelever. Detta berodde på att år 1970 föreskrevs att man måste betona förekomsten av främmande kulturer.

Tergujeff (2013) undersökte i sin doktorsavhandling hur uttalet av engelskan lärs ut i finska skolor. Undersökningen studerade undervisning från lågstadie- till gymnasienivån. Tergujeff ville få reda på hur undervisningen av uttalet besvarade dagens rekommendationer och hurdan roll fonetisk övning har i undervisningen. Hon ville också granska om engelskan erkänns som internationellt språk i uttalsundervisningen i Finland i valet av uttalsmodell. Metoder som Tergujeff använde i sin avhandling var *mixed methods* för att få en bra tvärgenomskärningsbild av ämnet. Undersökningen är indelat i fyra delundersökningar och i varje del användes olika data och forskningsmetoder. Undersökningen innehåller en läroboksanalys, förfrågan riktad till lärare, klassrummets observationsundersökning och inlärares intervjuundersökning. Resultaten i Tergujeffs avhandling visar att läroböckerna inte innehåller övningar som skulle utveckla inlärares intonation eller talrytm. Gällande engelskans uttalsundervisning stödjer lärarna sig på traditionella metoder såsom imiteringsövningar, högläsning och fonetisk övning.

4 ANALYS OCH RESULTAT

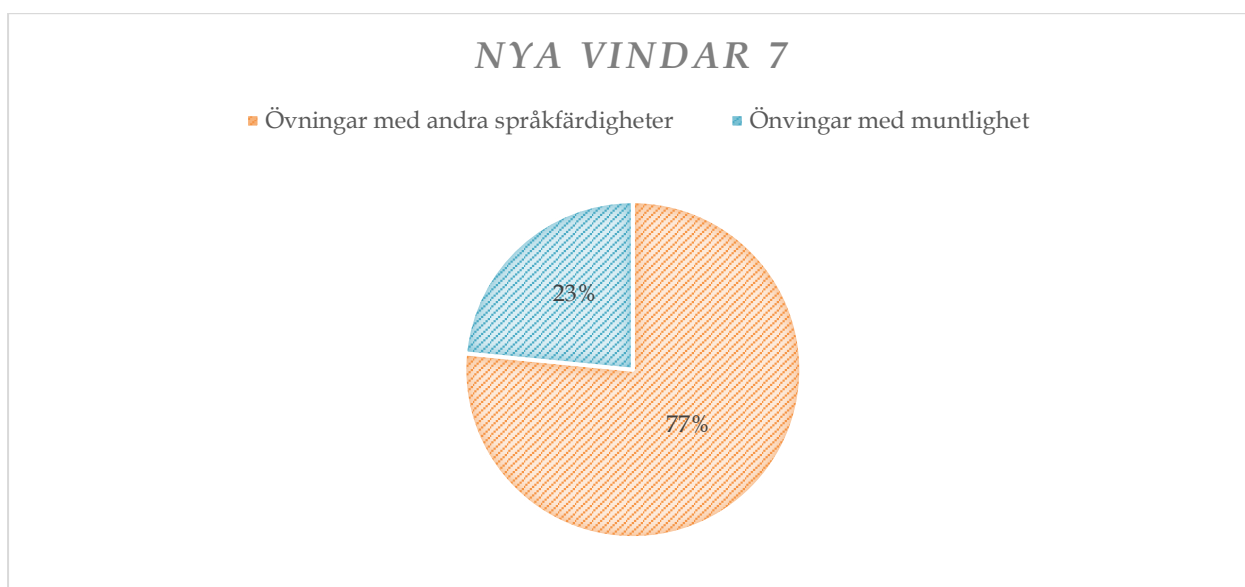
I det här kapitlet presenterar jag resultaten av min studie. Jag börjar med att redogöra för andelen av muntliga övningar och hurdan roll de muntliga övningarna spelar i läroböckerna. Sedan beskriver jag hurdana övningstyper som förekommer i materialet och hur de skiljer sig från varandra. Efter detta diskuterar jag hur de muntliga övningarna har utvecklats under åren.

4.1 Andelen av muntliga övningar i läroböckerna

I det här avsnittet presenterar jag andelen av muntliga övningar i läroböckerna. Med att kartlägga andelen av muntliga övningar kan jag värdera rollen av muntlig språkfärdighet under åren. Jag börjar med att redogöra andelen av muntliga övningar i varje lärobok. Jag presenterar resultatet i kronologisk ordning. Till sist diskuterar jag de muntliga övningarnas roll på olika årtionden enligt resultaten.

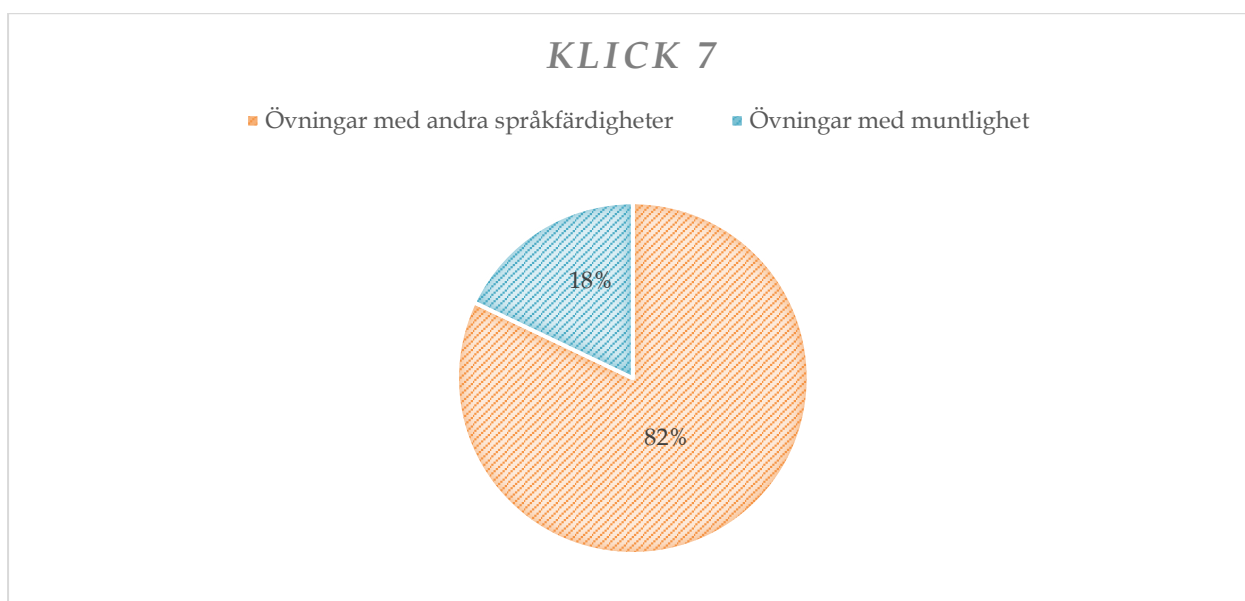
Den äldsta läroboken *Nya vindar 7* har sammanlagt 388 övningar i läroboken. Av dessa övningar innehåller 91 någon form av muntlig övning. Procentuellt innehåller *Nya vindar 7*-lärobok alltså 23 procent övningar som övar elevens muntliga språkfärdighet. Resultaten presenteras i figur 1.

FIGUR 1. Andelen av muntliga övningar i *Nya vindar 7*

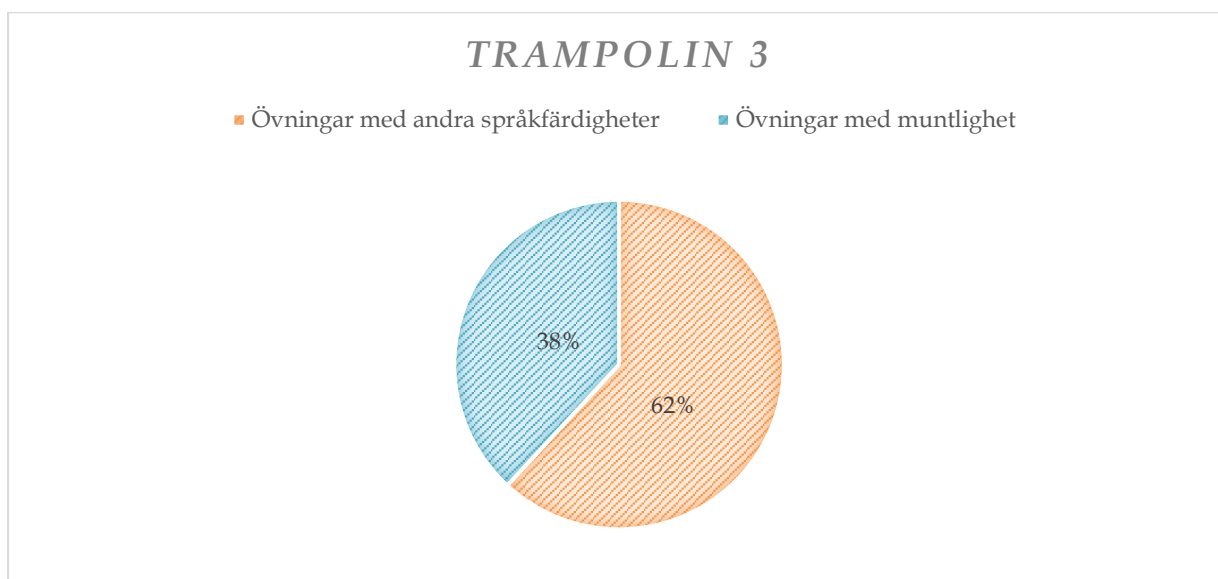
Klick 7-lärobok innehåller däremot sammanlagt 220 övningar varav muntliga övningar är 48 stycken. Procentuellt innehåller den här läroboken 18 procent övningar där eleven kan utveckla sin muntliga språkfärdighet. Detta är en relativt liten andelen av den totala helheten. Resultaten presenteras i figur 2.

FIGUR 2. Andelen av muntliga övningar i *Klick 7*.

I stället för att muntliga övningars andel skulle vara vikande innehåller den nyaste läroboken *Trampolin 3* flest muntliga övningar jämfört med de andra läroböckerna. *Trampolin 3*-lärobok har sammanlagt 341 övningar och 130 av dessa innehåller övningar i muntlig språkfärdighet. Detta betyder procentuellt att till och med 38 procent av övningarna innehåller muntlighet. Figur 3 nedan förevisar resultatet.

FIGUR 3. Andelen av muntliga övningar i *Trampolin 3*.

Som framgår av figur 2 har förekomsten av muntliga övningar inte ökat jämnt. 2003 års lärobok *Klick 7* har påtagligt färre övningar i muntlig språkfärdighet jämfört med *Nya vindar 7* och *Trampolin 3*. *Klick 7* har trots allt i sin helhet också färre uppgifter sammanlagt än de andra läroböckerna. Andelen berättar dock bättre hurdan roll de muntliga övningarna spelar i läroboken.

Till andelen påverkar tvivelsutan hur 2004 års läroplan har betonat och lyft fram muntlig språkfärdighet. Också världens utveckling bidrar säkert till hurdana och hur många övningar som betonar muntlighet. Exempelvis lyfter 1985 års läroplan mycket mer fram muntligheten än 2004 års läroplan. I 1985 års läroplan nämndes noggranna ramar gällande undervisning av muntlig språkfärdighet. Dåför tiden måste läroböckerna också följa läroplanen och läroböckerna godkändes på förhand. 2004 års läroplan har inte mycket att säga om den muntliga språkfärdigheten. Däremot 2014 års läroplan betonar mer vikten av den muntliga språkfärdigheten.

Enligt dessa resultat kan man se att muntliga övningar inte har ökat lineärt under årens lopp. Läroplanen beskriver på något sätt hurdan lärobokens innehåll är. Man kan notera att desto noggrannare läroplanen anger instruktioner för muntlig språkfärdighet desto mer säkert finns det övningar med muntlighet i läroböckerna.

4.2 Övningstyperna i materialet

I det här avsnitt klassificerar jag de övningstyper som förekommer i läroböckerna. Med att kategorisera övningstyperna får jag reda på hur övningar av muntlig språkfärdighet har utvecklats under åren. Senare i avsnitt 4.3 granskar jag närmare innehållet i de muntliga övningarna och hur innehållet har utvecklats. Jag börjar med att berätta hur jag har kategoriserat övningarna och efter det presenterar jag resultaten.

Efter granskningen av materialet var det tydligt hur materialet ska kategoriseras. Kategoriseringen genomfördes med observationsschemat (se bilaga 1). I varje lärobok förekom det typiska övningstyper, såsom övningar med frågande, upprepande, berättande och högläsning. Andra övningstyper gällande muntlig språkfärdighet som förekom i materialet var diskussionsövningar, presentation, vokabulär, funktionella övningar, sånger och övningar med översättning. Eftersom kategoriseringen inte innehåller särskilda fonetiska uttalsövningar kommer jag att granska dem närmare i avsnitt 4.3.2.

Jag inser att en *frågande övning* är sådan där eleven övar på att fråga någonting. Övningen kan innehålla färdiga frågor eller den kan vara tillämpad. En *upprepande övning* inses vara en övning där eleven måste upprepa ett ord eller en mening efter inspelningen. Med en *berättande övning* syftar jag till en övning där eleven lär sig berätta något antingen enligt modellen eller självständigt. Bild 1 nedan avbildar ett exempel på en berättande övning.

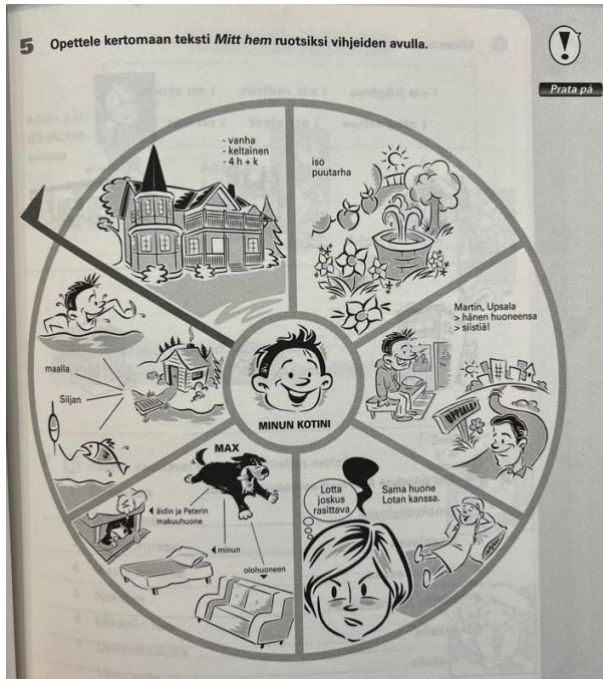

BILD 1. Exempel på en berättande övning (Klick 7: 85)

Högläsning inser jag vara en övning där eleven måste läsa en färdig text högt ensam eller med paret. Med *diskussionsövning* syftar jag på en övning där eleven skapar färdigheter för att kunna delta i en diskussion. Med en *presentationsövning* syftar jag till en övning där elevens uppgift är att skapa en presentation och hålla den muntligt. Med en *funktionell övning* syftar jag till en sådan övning där eleven måste använda funktionella arbetssätt såsom lek, spel eller drama. Bild 2 nedan avbildar ett exempel på en funktionell övning.

5

Ryhmätö

Pelaamme bingoa n. viiden hengen ryhmissä. Yksi toimii bingon vetäjänä. Muut valitsevat viisi numeroa kyseisten numeroiden väliltä ja kirjoittavat ne ruudukkoonsa. Bingon vetäjä sanoo numeroita ruotsiksi. Kun kaikki numerosi on huudettu, olet saanut bingon.

1. peli 1–20

--	--	--	--	--

2. peli 20–50

--	--	--	--	--

3. peli 70–90

--	--	--	--	--

BILD 2. Exempel på en funktionell övning (Nya vindar 7: 40)

Jag var tvungen att skapa en kategori, *komplex*, som inbegriper övningar som innehåller många olika delar av muntlig övning, till exempel övningar där eleven ska först lyssna och upprepa och därefter ännu läsa övningen högt med paret. Bild 3 nedan avbildar ett exempel på en komplex övning.

17a LYSSNA OCH FYLL I.
 Kuuntele ja täydennä, miten kirjain å äännetään ruotsin kielessä.
 ett år
 gå
 på
 några
 också

Kirjain å äännetään aina [].

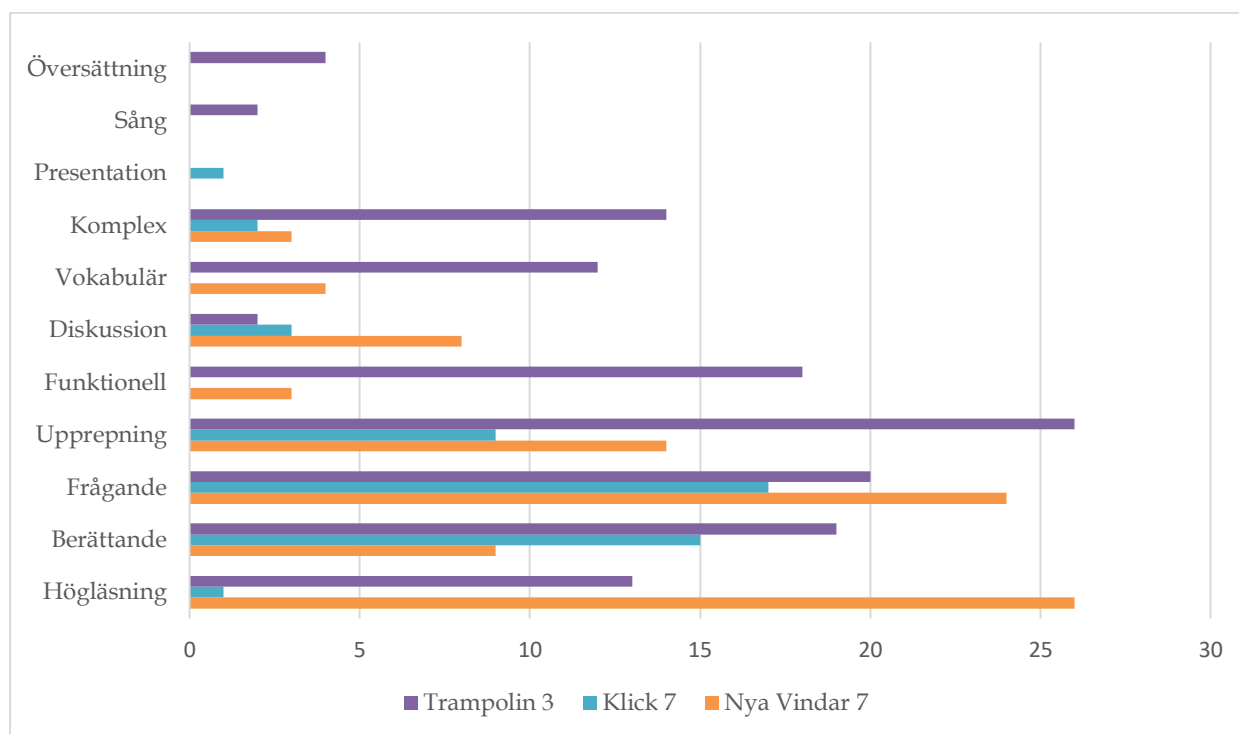
17b LYSSNA OCH SÄG EFTER.
 Kuuntele ja toista a-kohdan sanat.

17c SÖK OCH LÄS.
 Etsi tekstistä s. 102 kaksi virkettä, joissa on kirjain å. Lue virkkeet parillesi. Parisi kirjoittaa virkkeet kuulemansa mukaan. Vuorotelkaa.

BILD 3. Exempel på en komplex övning (Trampolin 3: 104)

Variation mellan övningstyperna i läroböckerna var stort. Man kunde tänka sig att ju äldre läroboken är desto färre olika övningstyper finns det i boken. Resultatet visar annat och är presenterat i figur 4 nedan. Senare i texten är antalet av ifrågavarande övningar märkt i parentes enligt övningstyp.

FIGUR 4. Övningstyperna och antalen i materialet

Nya vindar 7-lärobok innehåller åtta olika övningstyper och tre av övningarna är komplexa. För det mesta innehåller boken högläsnings- (26), frågande (24) och upprepande (14) övningar. Boken innehåller också diskussions- (8), vokabulär (4), berättande (9) och funktionella (3) övningar. I boken fanns också komplexa övningar som innehåller upprepande och frågande (1), berättande och upprepande (1) samt översättning och högläsning (1). Däremot har *Klick 7*-lärobok sju olika övningstyper: upprepande (9), frågande (17), diskussions- (3), berättande (15), presentations- (1), komplex (1) och högläsning- (1) övningar. Den komplexa övningen innehåller övning av upprepande och träning av diskussionsförmåga. Mellan *Nya vindar 7* och *Klick 7* är det inte stora skillnader mellan övningstyper och fördelningen mellan övningstyperna är ganska ojämn. Däremot skiljer *Trampolin 3*-läroboken sig märkbart från *Nya vindar 7* och *Klick 7* läroböckerna. I *Trampolin 3* förekommer tio olika övningstyper. Övningstyperna som förekom i läroboken är upprepande (26), högläsning- (13), vokabulär- (12), funktionella (18), berättande (19), frågande (20), diskussions- (2), komplexa (14), översättnings- (4) övningar och sånger (2). De komplexa övningarna som förekom innehöll övningar av upprepande + högläsning (1), högläsning + diskussion (7), upprepande + diskussion (1),

upprepande + högläsning + komplettering (1), upprepning + funktionell (3) samt högläsning + komplettering (1). Fördelningen mellan övningstyperna är mycket större i *Trampolin 3* än i *Nya vindar 7*- och *Klick 7*-läroböckerna.

4.3 Utvecklingen av innehållet

I det här avsnittet beskriver jag hur innehållet i de muntliga övningarna har utvecklats under fyrtio år. Jag börjar med att iaktta hur ämnesområden av de muntliga övningarna har förändrats, det vill säga hurdana situationer som övas. Sedan kommer jag att presentera hur språket i övningarna har utvecklats. Till sist lyfter jag fram hur strukturer i övningarna har förändrats.

4.3.1 Ämnesområden

Ämnesområden i dessa tre läroböcker är för det mesta samma. I de muntliga övningarna tränas sådan vokabulär som behövs för att kunna behärska ett nytt språk och som eleven troligen kan behöva på sin fritid. De största skillnaderna finns mellan 1980-talets *Nya vindar 7* och 2003 års *Klick 7* läroböckerna. Mellan *Klick 7* och 2020 års lärobok *Trampolin 3* finns inte så stora skillnader i ämnesområden. Detta är intressant eftersom båda två, *Nya vindar 7* och *Trampolin 3* har publicerats nästan 20 år före och efter *Klick 7*-läroboken.

Teman som har stannat kvar i läroböckerna från 1980-talet till 2020-talet är *jag, min familj* och *skola*. I läroböckerna lärs hur man hälsar, berättar om sig själv och sin familj. Det här resultatet är ingen överraskning eftersom dessa är baskunskaper när man lär sig ett nytt språk. Läroböckernas muntliga övningar utvecklar också elevens förmåga att använda siffror och till exempel berätta vad klockan är. Varje lärobok innehåller också övning av färger. Trots att dessa teman har stannats kvar finns det också intressanta förändringar som berättar om tidens gång.

En kommunikativ målsättning i *Nya vindar 7*-lärobok är att eleven lär sig att tala i telefon. Övningar som tränar för att nå denna målsättning innehåller övning av självpresentation och begäran. Ett exempel på en sådan här samtalsövning ser man i bild 4 nedan. Den här övningen riktas till den tiden när familjen oftast hade bara en telefon i hushållet. Barn och unga ringde till familjens gemensamma telefon för att fråga sin vän ut och leka. Sådana här övningar finns inte längre i läroböckerna eftersom många barn har egna telefoner och de håller kontakt via dem.

1

Opettelette esittäytymään puhelimessa ja pyytämään jotakin henkilöä puhelimeen.

Malli:

A. Det här är Annika Sundman. Är Eva hemma?
 B. Nej. Hon är i simhallen.
 A. Jaså. Jag ringer igen på söndag.

A.	Det här är	Maja Svensson. Lisa Axelsson. Per Pettersson. Siv Malmström. Carl Ulfsson.	Är Lena hemma? Ulla Kaj Johan Tove
B.	Nej, hon är i han	Sverige. Oslo. Danmark. Gävle. Kalix.	
A.	Jaså. Jag ringer igen på		fredag. lördag. måndag. torsdag. onsdag.

BILD 4. Exempel på en samtalsövning (*Nya vindar 7: 37*)

Nya vindar 7-läroboken förbereder eleven också till att handla i mataffären och i posten. På 1980-talet var det viktigt att kunna handla i dessa ställen och det var normalt att vara i kontakt med anställda personer. Mataffären och posten kunde vara sådana ställen där den anställda personen gav bakom disken det vad man behövde. Därför lär man sig i övningarna i *Nya vindar 7* att fråga pris och varor som behövs. Nuförtiden kan man handla i mataffärerna och i posten utan att vara i kontakt med någon eftersom det finns självbetjäningsskassor. Nuförtiden övas man i *Trampolin 3*-läroboken att handla i en klädbutik. I övningen tränar man diskussion mellan kunden och expediten för att kunna hitta och prova sådana kläder som man är ute efter. Ett exempel på en sådan här affärssamtalsövning ser man i bild 5 nedan.

35b

PRATA.

Työskentele parisi kanssa. Valitkaa roolit ja käykää myyjän ja asiakkaan välinen keskustelu ruotsiksi. Asiakas täydentää virkkeet vihjeiden avulla. Vaihtakaa vuoroja.

Expediten: Hej! Kan jag hjälpa dig?

Kunden: Ja tack! Har ni ...? **huppareita / takkeja / hameita**

Expediten: Javisst! Vilken färg?

Kunden: Jag vill ha **punainen huppari / sininen takki / vihreä hame**

Expediten: Och vilken storlek har du?

Kunden: Jag har **koko S / koko M / koko L**

Expediten: Okej. Här, var så god!

Kunden: Tack! Vad kostar ...? **huppari / takki / hame**

Expediten: Den kostar 250 kronor.

Kunden: Okej. Kan jag ... den? **sovittaa**

Expediten: Ja. Där bakom kassan.

Kunden: Bra. Tack för hjälpen!

Bild 5. Exempel på en affärsskussionsövning (*Trampolin 3: 190*)

I *Trampolin 3* finns det också teman som inte finns i de andra läroböckerna, såsom *kläder, sällskaps-* och *husdjur*. Omkring dessa teman lär eleverna sig berätta om sin klädstil och olika djur. Dessa teman förekommer alltså inte omedelbart i *Nya vindar 7* och *Klick 7*. Jag tycker det är ovanligt eftersom särskilt sällskaps- och husdjuren förr i världen var en viktig del av livet.

En intressant iakttagelse är att det i *Trampolin 3* redan i början finns ämnesöverskridande övningar. Ett exempel på en ämnesöverskridande övning ser man i bild 6 nedan. I denna övning tränas muntlig språkfärdighet och matematik. I de gamla läroböckerna fanns inga sådana övningar.

15b

RÄTT ELLER FEL?

Lue laskutoimitukset parillesi ääneen. Jos lasku pitää paikkansa, parisi vastaa **Rätt!** Jos lasku ei pidä paikkaansa, hän sanoo **Fel!** Vuorotelkaa.

1. $3 + 7 = 11$
2. $2 + 5 = 8$
3. $18 - 5 = 12$
4. $19 - 8 = 11$
5. $15 + 5 = 20$
6. $14 + 6 = 16$

+	plus	[plus]	ORD
-	minus	[minus]	
=	är	[e]	

15c

RÄKNA.

Keksi kolme omaa laskua ja sano ne parillesi ruotsiksi. Parisi kirjoittaa laskut numeroin ja laskee ne. Tarkista parisi laskut.

BILD 6. Exempel på en ämnesöverskridande övning (*Trampolin 3: 17*)

Innehållet i de muntliga övningarna har utvecklats till sådana innehåll som utvecklar behövt muntligt språkkunskap. Innehållet har också blivit mer mångsidigare samt ämnesöverskridande och således utvecklar mer bredare muntlig språkkunskap.

4.3.2 Språk och fonetiskt uttal

Språket i läroböckerna är svenska och läroböckerna handleder eleverna att öva finlandssvenska. Muntliga övningar om rikssvenskan förekommer alltså inte i läroböckerna. Språket som inlärs är allmänt skriftspråk och inga dialekter påträffas. Slangord eller lånord förekommer inte ens i den nya läroboken *Trampolin 3*.

Trampolin 3 använder mångsidigare språk än de gamla läroböckerna. Till exempel när eleven övar att hälsa lyfter *Nya vindar 7*-läroboken fram bara ett alternativ (*hej*) medan *Klick 7* har två alternativ (*hej och hejsan*) och *Trampolin 3* har redan fem alternativ (*hej, hejsan, tjena, god morgon och god dag*). Språket som övas i *Nya vindar 7* är ganska enformigt och enkelt. De muntliga övningarna är för det mesta mekaniska övningar där elevens målsättning är att lära sig utantill frågor eller diskussioner. Däremot betonar 2003 års lärobok *Klick 7* redan lite självständigare språkanvändning fastän eleven styrs mot att använda vissa utantill lärda meningar. Däremot styr *Trampolin 3* eleven redan i början av boken att använda sådana ordval som hen själv tycker är passande. I varje kapitel övas småprat där boken beskriver en dialog som eleverna övar och läser högt med paret men till sist bearbetar dialogen till en sådan form som dem själv tycker är bra. Ett exempel på en dialog övning ser man i bild 7 nedan.

37a SMÄPRAT.
Kuuntele dialogi.

Anna: Hejsan! Jag heter Anna. Vad heter du?
Maria: Hej Anna! Jag heter Maria. Hur mår du?
Anna: Helt okej. Du då?
Maria: Jag mår bra, tack. Var bor du?
Anna: Jag bor i Vasa. Var bor du?
Maria: Jag bor i Jyväskylä. Och hur gammal är du?
Anna: Jag är 14 år. Du då?
Maria: Jag är 12 år.
Anna: Okej! Ha en bra dag!
Maria: Tack detsamma och trevligt veckoslut!
Anna: Tack! Vi ses!

37b ÖVERSÄTT TILL FINSKA.
Suomenna dialogi suullisesti parisi kanssa.

37c LÄS.
Lue dialogi ääneen parisi kanssa. Vaihtakaa osia.

37d PRATA.
Tehkää omia dialogeja korvaamalla korostetut kohdat.

i Förlåt, vad sa du?
Anteeksi, mitä sinä sanoit?

BILD 7. Exempel på en dialogövning (*Trampolin 3*: 41)

Varje lärobok tar i beaktande det fonetiska uttalet och lyfter fram alla eller några av de fonem som inte finns eller skiljer sig från finska språket. Minst uppmärksamhet till den fonetiska övningen ger *Nya vindar 7*-läroboken och mest fonetisk övning förekommer i *Trampolin 3*.

Trots att *Nya vindar 7*-lärobok betonar minst det fonetiska uttalet så i början av varje kapitel har *Nya vindar 7* dock en del där vissa fonem övas. Läroboken lägger vikt vid att eleven lär sig fonemen *o, u, #, e, ä, f, t f, b, d, g* och *f* på svenska. Läroboken lägger inte i övrigt märke till övning om fonetiska färdigheter. Till exempel fonetisk skrift förekommer inte i något skede i boken. Ett exempel på en fonetisk övning ser man i bild 8 nedan.

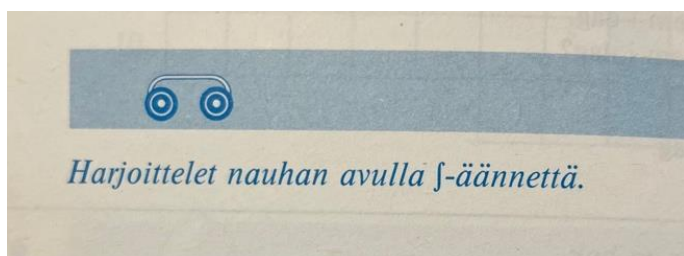

BILD 8. Fonetisk övning enligt *Nya vindar 7* (*Nya vindar 7*: 64)

Däremot *Klick 7* granskar övningar om fonetiskt uttal på annat sätt. Läroboken lyfter fram i början av boken sådana fonem och uttalsätt som eleven borde kunna senare i boken (se bild 9). I denna del förekommer fonemen *#, æ, f* och *t f*. Senare i boken förekommer övningar om fonetiska färdigheter bara i ordlistorna.

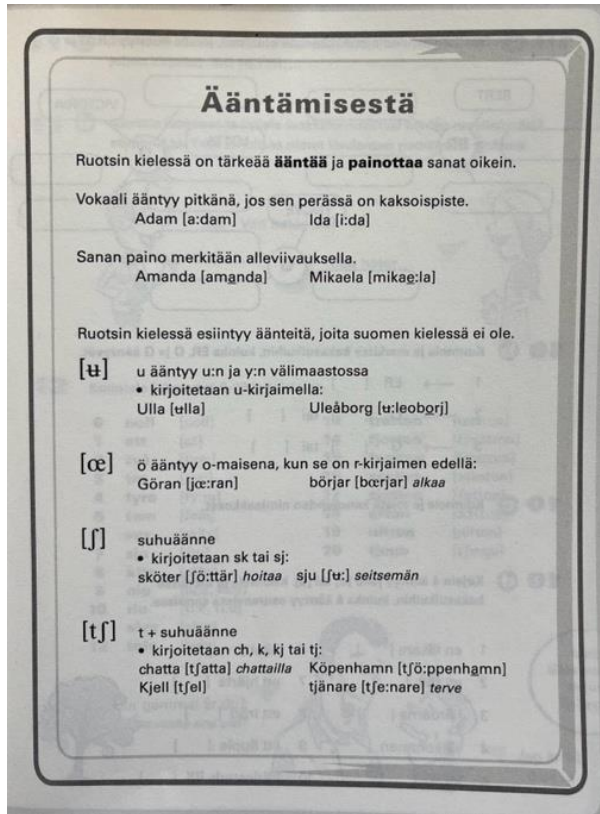

BILD 9. Fonetisk övning enligt *Klick 7* (*Klick 7*: 13)

Trampolin 3 betonaa därefter uttalet av *ck*, *o*, *k*, *å*, *u*, *g*, *e* och *ä*. Dessa fonem har egna delar och olika slags övningar (se bild 10). Medan *Nya vindar 7* och *Klick 7* övar fonetiskt uttal i enskilda delar har *Trampolin 3*-läroboken inkluderat övningen av fonetiskt uttal bland andra övningar. Fonetisk skrift förekommer också i *Trampolin 3* bara i ordlistorna.

LYSSNA OCH Fyll I.

Kuuntele ja täydennä, miten kirjain **o** äännetään ruotsin kielessä.

en bror

en mormor

en morfar

en farmor

och

kommer

o [_]

o [_]

Tarkista aina sanastosta, äännetäänkö **o**-kirjain [u] vai [o]. Selkeää sääntöä ei ole.

LYSSNA OCH SÄG EFTER.

Kuuntele ja toista a-kohdan sanat.

BILD 10. Fonetisk övning enligt *Trampolin 3* (*Trampolin 3*: 54)

De här resultaten stämmer överens med Heinosens (2020) resultat av det ensidiga övandet av fonetiskt uttal. Läroböckerna koncentrerade sig för det mesta på ljud- och ordnivån. Uttalet övades i *Nya vindar 7*, *Klick 7* och *Trampolin 3* läroböckerna för det mesta med att lyssna och upprepa ord.

4.3.3 Strukturer

Strukturen i de muntliga övningarna har förändrats i fyrtio år. Förr har alla övningar varit enskilda övningar medan under åren har flerdelade övningar blivit vanligare. *Nya vindar 7*-läroboken har bara övningar som har en del. Övningen kan innehålla övningar om olika färdigheter men viktigast gällande granskning av strukturen är att övningen innehåller bara en del. *Klick 7*-läroboken har redan i högre grad flerdelade övningar och *Trampolin 3*-läroboken har för sin del i allmänhet övningar som är flerdelade.

5 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

I denna avhandling har jag undersökt hur muntliga övningar har utvecklats från 1980-talet till 2020-talet i tre läroböcker i B1-svenska. Jag granskade tre olika års läroböcker från åren 1985, 2003 och 2020 för att kunna jämföra resultaten med varandra. Jag undersökte hurdan roll de muntliga övningarna har spelat på olika årtionden och hurdana övningstyper som används för att öva muntlig språkfärdighet. Jag undersökte också hur innehållet i de muntliga övningarna utvecklats under åren.

Materialet i min studie bestod av tre läroböcker: *Nya vindar 7* (1985), *Klick 7* (2003) och *Trampolin 3* (2020). Både *Nya vindar 7* och *Klick 7* är tryckta läroböcker medan *Trampolin 3* har getts ut i digital form. I analysen använde jag kvalitativ innehållsanalys med kvantitativa drag.

Resultatet påvisar att den äldsta läroboken *Nya vindar 7* har sammanlagt 388 övningar varav 91 stycken är muntliga övningar. Däremot har *Klick 7*-läroboken sammanlagt 220 övningar varav 48 stycken innehåller övningar om den muntliga språkfärdigheten. *Trampolin 3* har däremot sammanlagt 341 övningar varav 130 stycken övar den muntliga språkfärdigheten. Sammanfattningsvis innehåller *Trampolin 3*-läroboken mest övning om muntlig språkfärdighet med upp till 38 procent av muntliga övningar. *Nya vindar 7* har 23 procent muntliga övningar och *Klick 7* bara 18 procent övningar av muntlig språkfärdighet. Detta visar att rollen av de muntliga färdigheterna i läroböckerna inte är dominerande fastän användning av de muntliga språkfärdigheterna växer hela tiden.

Övningstyper som förekom i materialet var *frågande-*, *upprepande-*, *berättande-*, *högläsning-*, *diskussions-*, *vokabulär-*, *presentations-* och *översättningsövningar*. Därtill fanns det *sånger* samt *funktionella* och *komplexa* övningar. Mest variation i övningstyperna fanns i *Trampolin 3*-läroboken med tio olika övningstyper medan *Nya vindar 7*-läroboken hade åtta olika övningstyper. Däremot innehöll *Klick 7* sju olika övningstyper. Detta återspeglar att *Trampolin 3*-läroboken innehåller mångsidigare övningar om muntlig språkfärdighet än med de andra äldre läroböckerna. Jag anser

att den muntliga språkfärdigheten övas alltmer djupare för att eleven skulle få mångsidig kommunikativ kompetens.

Innehållet i de muntliga övningarna har utvecklats speciellt i *ämnesområden*, övandet av fonetiskt uttal om och strukturer. Innehållet i de muntliga övningarna har utvecklats från ett bredare perspektiv till ett individinriktat perspektiv. Situationer som övas i de muntliga övningarna är inte mera riktade mot vissa situationer såsom att tala i telefonen eller handla i posten. Nuförtiden försöker de muntliga övningarna utveckla mer övergripande språkfärdighet som kan tillämpas i olika situationer. Analysen visades att ju äldre läroboken är desto entonigare språk inlärs. I den äldsta läroboken *Nya vindar 7* fanns inga övningar där muntligheten övades tillämpningsbart såsom i den nyaste läroboken *Trampolin 3*.

Fonetiskt uttal iakttas och övas i varje bok på något sätt men i linje med Heinonens (2020), övades fonetiskt uttal bara lite och mestadels i upprepningsövningar. Övning av fonetiskt uttal förekom mestadels på ljud- och ordnivån. Ju äldre läroboken var desto färre övningar av fonetiskt uttal fanns det. Resultaten överensstämmer också med Tergujeffs (2013) resultat med att inga övningar om intonation eller talrytm fanns i dessa läroböcker.

Utvecklingen av strukturer i de muntliga övningarna visar att flerdelade övningar har blivit dominerande. I *Nya vindar 7*-läroboken fanns det bara enskilda övningar medan under årens lopp utvecklades övningarna till flerdelade övningar. Av *Trampolin 3*-lärobokens övningar var det för det mesta tvådelade övningar.

När jag tänker på kommande studier inom ämnet skulle det vara intressant att granska ämnet mer omfattande med att använda mycket äldre material, till exempel material som användes före grundskolan skapades. Också med att använda fler olika läroböcker vore resultatet vara mer exakt och omfattande.

LITTERATUR

- Ahokas, M. 2003. Klick 7, Övningar. Helsingfors: WSOY.
- Blom, A., Friis, M., Liukkala, S., Mommo, S., Vesa, S., Fordell, J. & Suni, P. 2021. Trampolin: 3. Helsingfors: Förlagsbolag Otava.
- Canale, M. & Swain, M. 1980. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. Ontario: Intsitute for Studies in Education. http://www.uefap.com/tefsp/bibliog/canale_swain.pdf (Hämtad 10.10.2022.)
- Dufva, H. & Mäntylä, K. 2017. Ääneenlukemista vai oikeaa vuorovaikutusta? Suullinen kielitaito suomalaisissa vieraan kielen oppikirjoissa. I: Aksela, M., Hiidenmaa, P., Löytönen, M. & Ruuska, H. 2017. Oppikirja Suomea rakentamassa. Finlands facklitterära författare rf.
- EGrunder 2023. Mångsidig komepetens som mål. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/sv/perusopetus/419550/tekstikappale/428611> (Hämtad 28.4.2023.)
- Ekonoja, A. 2014. Oppimateriaalien kehittäminen, hyödyntäminen ja rooli tieto- ja viestintätekniiikan opetuksessa. Doktorsavhandling. Jyväskylä universitet.
- GGL 1985. Grunderna för grundskolans läroplan 1985. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- GLGU 2004. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004. Vammala: Utbildningsstyrelsen. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet_2004.pdf (Hämtad 15.4.2023.)
- GLGU 2014. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_laroplanen_for_den_grundlaggande_utbildningen_2014.pdf. (Hämtad 15.4.2022.)
- Heinonen, H. 2020. Uttal och dess begriplighet i finskspråkiga gymnasisters L2-svenska. Jyväskylä: Jyväskylä universitet. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/72072/978-951-39-8325-3_vaitos24102020.pdf?sequence=4&isAllowed=y (Hämtad 3.5.2023.)
- Hiidenmaa, P., Löytönen, M. & Ruuska, H. 2017. Suomalaisen oppikirjallisuuden pitkät perinteet. I: Aksela, M., Hiidenmaa, P., Löytönen, M. & Ruuska, H. 2017. Oppikirja Suomea rakentamassa. Finlands facklitterära författare rf.
- Karjala, K. 2003. Neulanreiästä panoraamaksi: Ruotsin kulttuurikuvan ainekset eräissä keskikoulun ja B-ruotsin vuosina 1961-2002 painetuissa oppikirjoissa. Jyväskylä: Jyväskylä universitet. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13368/9513914283.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hämtad 4.5.2023.)

- Liljeström, U. 1988. Nya vindar: 7, Arbetsbok. 6. Upplaga. Helsingfors: WSOY.
- Nelson, J. 2006. Hur används läroboken av lärare och elever?. Nordic Studies in Science Education 2(2):16. 16–27.
- Tergijeff, E. 2013. English pronunciation teaching in Finland. Jyväskylä: Jyväskylä universitet. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41900/978-951-39-5322-5_vaitos03082013.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Hämtad 10.5.2023.)
- Tergujeff, E. 2019. Materiaalit suullisen kielitaidon opetuksessa. I: Tergujeff, E., Kautonen, M., Ahola, S., Aho, E., Tergujeff, E., Ullakonoja, R., ... Kara, H. 2019. Suullinen kielitaito: Opi, opeta ja arvioi. 1. Upplagan. Helsingfors: Förlagsbolag Otava.
- Tergujeff, E. & Kautonen, M. 2019. Suullinen kielitaito ja sen tärkeys. I: Tergujeff, E., Kautonen, M., Ahola, S., Aho, E., Tergujeff, E., Ullakonoja, R., ... Kara, H. 2019. Suullinen kielitaito: Opi, opeta ja arvioi. 1. Upplagan. Helsingfors: Förlagsbolag Otava.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsingfors: Tammi.
- Utbildningsstyrelsen. 2023. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/grunderna-laroplanen-den-grundlaggande-utbildningen>. (Hämtad 15.4.2023.)
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. upplaga. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ylipuranen, S. 2018. Kirjaton opetus: Kokemuksia kirjattomasta opetuksesta. Pro gradu-avhandling. Laplands universitet. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63286/Ylipuranen.Sanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Hämtad 16.4.2022.)

BILAGOR

BILAGA 1. Observationsschemat

	Nya Vindar 7	Klick 7	Trampolin 3
Högläsning			
Berättande			
Frågande			
Upprepande			
Diskussion			
Funktionell			
Vokabulär			
Presentation			
Sång			
Översättning			
Komplex			
Totalt			